

^HYABANCI UNSURLU İFLÂS DAVALARINDA TÜRK MAHKEMELERİNİN YETKİSİ SORUNU

*Arş. Gör. Ali ÖNAL**

GİRİŞ

İflâs kavramı, ilgilendirdiği kişiler ve etkisi yönü itibariyle geniş bir alanı kapsamaktadır. Aslında icra ve iflâs hukukunu ilgilendiren bir kavram olan ve İcra ve İflâs Kanunu (İİK) iflâs, özellikle iflâsa tâbi olan kişiler yönüyle Türk Ticaret Kanunu (TTK); usul hukuku yönüyle Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) ve nihayet içinde yabancılik unsuru bulunan iflâs uyuşmazlıkları nedeniyle de Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK)'u ilgilendirmektedir. Geniş bir alanı kapsayan iflâs müessesesinin, hukuki uyuşmazlıklarda karşılaşılan sorunlar çerçevesinde etki alanı daha da genişlemektedir. Biz bu çalışmamızda özellikle içinde yabancılik unsuru bulunan iflâs uyuşmazlıklarının yargılama aşamasında yer alan yetki sorunlarına değineceğiz. Globalleşen dünyada, uluslararası ticari ilişkilerin gelişmesi nedeniyle, milletlerarası yetkili mahkemelerin önemi daha da artmaktadır. Şirketlerin farklı ülke sınırlarında faaliyet göstermesi, yine bu şirketlerin olası iflâslarında birden fazla devletin sorunu halini almaktadır. İflâs hukukunda yer alan devletin cebri icra yetkisi sonucunda, bir devletin yetkisi alanında bulunan iflâs konusu, bir başka devletin ilgi alanı dâhilinde yer almış olsa da kamu düzeni kriteri engeli ile karşılaşmaktadır. Bu nedenlerle içinde yabancılik unsuru bulunan iflâs uyuşmazlıklarında devletin cebri icra yetkisi, iflâs yargılamasının yapılacağı yer ve bu yerin münhasır yetki kapsamında olup olmaması, yetkinin tarafların iradesi ile belirlenebileceği sorunu ve nihayet yabancı devlet mahkemele-

^H Hakem incelemesinden geçmiştir.

* Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Uluslararası Özel Hukuk Anabilim Dalı

rinde verilen iflâs kararlarının tenfizi konusu çalışmamız kapsamında incelenecektir.

I. GENEL OLARAK İFLÂS HUKUKU ÖZELLİKLERİ

Genel olarak icra hukuku müessesinde iki çeşit cebri icra vardır: İlk cebri icra türü cüz'i icradır ki, borçlunun karşısında yer alan bir veya belirli birkaç alacaklının borçlunun mallarının belirli bir kısmı üzerinden alacaklarını almak için yapmış oldukları takiptir. İkinci cebri icra türü olan külli icra ise borçlunun, bütün alacaklılarına karşı, haczi kabil olan bütün mal ve hakları ile sorumlu olduğu takip şekli olarak ayrılmaktadır¹.

İflâs, borçlu hakkında ticaret mahkemesinden alınan iflâs kararı sonrasında, haczedilebilir mallarının paraya çevrilip, tüm alacaklılarının tatmin edilmesini sağlayan külli bir takip yoludur². İflâsta, borçlunun karşısında tüm alacaklıları vardır. İflâs takibi, borçlunun alacaklılarının biri tarafından yapılmış ve bu takip sonrasında iflâs kararı alınmış ise iflâs tasfiyesinden borçlunun tüm alacaklıları faydalanacaktır³. İcra hukukundan farklı olarak⁴, iflâs müessesinde alınmış olan iflâs kararı sonrasında, borçlunun alacaklıları iflâs masasına alacaklarını yazdırır ve iflâs masası alacakların var olduğu kanaatine haiz olur ise alacaklılar iflâs kararından, kendileri ayrıca bir iflâs kararı almaksızın, istifade edecektir. İflâs müessesinde, borçlunun haczi mümkün olan mallarından, tüm alacaklıların alacağı ödenmedikçe, borçluya

¹ **Kuru**, Baki (2013), İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı (İcra ve İflâs), Genişletilmiş İkinci Baskı, Adalet Yayınları, C. 2, Ankara, s. 1083; **Pekcantez**, Hakan/**Atalay**, Oğuz/**Sungurtekin-Özkan**, Meral/**Özekes**, Muhammet (2013), İcra ve İflâs Hukuku, 11. Baskı, Yetkin Kitapevi, Ankara, s. 478 vd.; **Özkan**, Hasan (2014), İflâs, İflâs Davası, İflâs İdaresi, İflâsın Ertelenmesi, Legal Yayıncılık, İstanbul, s. 21 vd; **Postacıoğlu**, E. İlhan (1978), İflâs Hukuku İlkeleri, İstanbul, C. 1, s. 15 vd.

² **Kuru**, s. 1083; **Pekcantez/Atalay/Sungurtekin-Özkan/Özekes**, s. 478 vd.; **Postacıoğlu**, s. 15 vd.

³ **Kuru**, İcra ve İflâs, s. 1081.

⁴ İcra hukukunda alacaklıların, borçluya karşı teker teker takip başlatması gerekecektir. Bunun sonucunda, borçlunun malları üzerinde alacaklıların ödemelerinin yapılması için de hacze iştirak ve sıra cetveli müessesesi düzenlenmiştir. Hacze iştirak şartları (md. 100) sıkı şekil şartlarına bağlanması nedeniyle uygulanması zordur. Ancak iflâs hukuku bir külli icra usulü olması nedeniyle hacze iştirak müessesesi düzenlenmemiştir.

malları iade edilmeyecektir. Bir diğer ifade ile icra müessesinden farklı olarak iflâsta, borçlunun tüm malvarlığı ile tüm alacaklılarının tatmin edilmesi söz konusudur.

İflâs, kural olarak tacirler bakımından uygulama alanı bulan bir takip şeklidir. Tacir kişinin Türk veya yabancı olmasının herhangi bir farkı yoktur. Bu özelliği ile TTK 12 ilâ 17. maddeler kapsamında tacir veya tacir benzeri olarak tanımlanan kişiler iflâsa tâbi olabileceklerdir⁵. Durum böyle olunca iflâsın uygulama alanı, icra takibine göre daha dardır.

İflâs hukukunda alacaklılar arasında eşitlik prensibi vardır. İflâsta eşitlik prensibine göre iflâs kararının ilân edilmesi sonrasında, tüm alacaklılar iflâs masası karşısında eşit durumda olup, alacağını önce yazdırmanın sonra yazdırana⁶ karşı bir önceliği bulunmamaktadır⁷. İflâs hukukundaki eşitlik prensibinin yabancı unsurlu uyuşmazlıklar bakımından yansımaları iflâsın evrenselliği prensibinde görülmektedir. İflâsın evrenselliği prensibine göre iflâs bir tek devlet kapsamında açılmalı; ancak söz konusu devlet kapsamında açılan iflâs masasında yabancı veya yerli tüm alacaklılar eşit muameleyle tâbi tutulmalıdır⁸. Bir görüşe alacaklıların eşitlik ilkesi çerçevesinde tatmin edilmesi ve menfaati hususu, yabancı unsurlu uyuşmazlıklar bakımından iflâsın evrenselliği⁹ sonucunu doğurmaktadır¹⁰.

⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz: **Arkan**, Sabih (2012), Ticari İşletme Hukuku, 16. Baskı, Ankara: Banka ve Ticaret Enstitüsü Yayınları, s. 113 vd.

⁶ İİK md. 206'ya göre bazı alacaklılarının rüçhan hakkı var olsa da bu rüçhan hakkının niteliği öncelik sonralık ilişkisi değil, alacağın niteliğinden kaynaklanan bir rüçhanıyet-tir.

⁷ **Kuru**, İcra ve İflâs, s. 1082.

⁸ İflâsın evrenselliği prensibinin sonucu olarak müflisin tüm malvarlığı, yabancı ülkelerde bulunan mal ve hakları da dâhil olmak kaydıyla, iflâs masasına getirilmelidir. Ayrıca yabancı iflâs kararlarında, iflâs edenin malvarlığının yer aldığı ülke kapsamında da etki tanınmalı ve iflâs açılan ülke hukukunun tanımış olduğu tüm haklar ile hukuki sonuçlar iflâs edenin mallarının bulunduğu devlet ülkelerinde de geçerli olmalıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz: **Seviğ**, V. Raşit (1957), Hukuki ve Ticari Konularda Kanunlar İhtilafı, İstanbul, s. 216; **Berki**, O. Fazıl (1961), Devletler Hususi Hukuku, C. 2, B. 4, s. 364 vd.; **Güneysu-Güngör**, Gülin (1997), Devletler Özel Hukukunda İflâs, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 3.

⁹ İflâs hukukunda var olan ilkelerden mülkilik ve evrensellik prensipleri milletlerarası özel hukukun yapısı nedeniyle uygulanamayacağı görüşleri mevcuttur. Ayrıntılı bilgi

İflâs kararı, borçlunun alacaklıları tarafından ticaret mahkemesinden istenebileceği gibi borçlu bizzat mahkemeye başvurmak suretiyle de kendi iflâsını isteyebilir. İflâs kararı sonrasında alacaklıların kendi aralarında seçmiş oldukları bir iflâs idaresi, mahkeme ilâmı sonrasında tüm alacaklıların tatmin edilmesi amacıyla borçlunun malvarlığını tasfiye eder. İcra takibinde olduğundan farklı olarak iflâsta iflâs idaresi, iflâs masası, alacaklılar toplantısı kurumları, borçlunun malvarlığının tasfiyesi için icra dairesi gibi bir doğrudan resmi bir kurum değil, İİK’u tarafından resmîyet kazandırılan kurumlardır¹¹.

II. MİLLETLERARASI İFLÂS

İçinde yabancılık unsuru bulunan, iflâsa tâbi olan gerçek veya tüzel kişilerin, özel hukuki ilişkileri dolayısıyla iflâs müessesesine dâhil olmalarına milletlerarası iflâs denilmektedir. Yapmış olduğumuz tanımdan kaynaklanan bazı konuların açıklanması zaruret arz etmektedir.

İlk olarak milletlerarası iflâs müessesesinde sorunların asli ve tali olarak ayrılmasında bir sakınca görülmemektedir. Yabancı unsurlu iflâs ilişkilerinde görülecek olan en temel problemler, borçlunun bir ülkede iflâs etmesi halinde diğer ülkelerde de iflâs edip etmeyeceği konusu ile iflâs edenin malvarlığına ilişkin olarak, iflâs edilen ülkeden başka ülkelerdeki malvarlığının iflâsa tâbi olup olmayacağı konusudur¹². Borçlunun bir ülkede iflâs ettikten sonra diğer ülkelerde iflâs etmiş sayılıp sayılmayacağı sorunu iflâsın tekliği; borçlunun iflâs ettiği ülke dışındaki malları için de iflâs kararının aranıp aranmayacağı sorunu ise iflâsın evrenselliği konusunu gündeme getirmektedir¹³.

için bkz: **Altuğ**, Yılmaz (1979), Devletler Özel Hukukunda Yargı Yetkisi, İstanbul, s. 190 vd; **Altuğ**, Yılmaz (1973), Devletler Özel Hukukunda İflâs (İflâs), Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, C. 10, S. 6, İstanbul, s. 50 vd.

¹⁰ **Güneysu-Güngör**, s. 4.

¹¹ **Kuru**, İcra ve İflâs, s. 2083.

¹² **Altuğ**, İflâs, s. 46 vd.; **Üstündağ**, Saim (2009), İflâs Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş, 8. Bası, İstanbul, s. 19 vd.

¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz: **Altuğ**, İflâs, s. 47.

Milletlerarası iflâs müessesinde tali sorunlar da bulunmaktadır. Bunlar daha çok maddi hukuk kurallarının uygulanması üzerine kaynaklanacak olan sorunları ele almaktadır. İlk olarak ele alınması gerekli olan sorun iflâsa tâbi kişilerin ne şekilde tespit edileceğidir. Bilindiği üzere iflâs, devletlerin cebri icra yetkileri altında yer aldığı için başkaca bir devletin bu konudaki müdahalesi kabul edilmemektedir. Bu nedenle, günümüz hukuk anlayışı içinde devletler iflâsa tâbi olarak gördükleri kişileri kendi hukuk sistemleri çerçevesinde farklı şekillerde düzenlemişlerdir. Devletlerin yapmış olduğu ayrımın temelinde iflâsa tâbi olan kişilerin tacir olup olmadıkları ayrımı yer almaktadır¹⁴. Türkiye'nin içinde yer aldığı bu grup ülkelerde¹⁵ tacirler gerçek ve tüzel kişi olup olmadıklarına bakılmadan, tacir olmaları halinde iflâsa tâbi sayılmaktadır¹⁶. İkinci olarak ise Anglo-Sakson ülkelerinin başı çekmiş olduğu ve tacir, tacir olmayan ayrımı yapılmadan tamamen herkesin iflâsa tâbi olacağını savunun ülkeler bulunmaktadır¹⁷. İflâsa tâbi kişilerin farklı şekillerde tespit edildiğinin görülüşü bu ülkelerin, birden fazlasının birlikte olduğu bir uyuşmazlık halinde, iflâsa tâbi olan kişilerin tespiti adına farklı görüşler ileri sürülmüştür. Ağırlıklı görüş yetkili mahkemenin olması halinde tacir olan kişilerin tespitinde, hâkimin hukuku, *lex fori*'nin uygulanması görüşüdür¹⁸. Bu görüşün savunulmasının nedeni temel olarak borçlunun en iyi bildiği hukuk olması dolayısıyla hukuki menfaatini korumakken; alacaklılar için de uygulanacak hukukun belirli, tek olması nedeniyle birden fazla

¹⁴ Güneysu-Güngör, s. 31.

¹⁵ İsviçre, İtalya, Fransa, İspanya, Yunanistan, Portekiz, Belçika gibi ülkelerde de iflâsa tâbi olan kişiler ayrımı yapılırken tacir ve tacir olmayan kıstası kullanılmaktadır: Güneysu-Güngör, s. 31.

¹⁶ Ancak İİK md. 43'e göre bazı kişiler vardır ki bunlar tacir olmamalarına rağmen, tacir gibi muamele gördükleri için iflâsa tâbi sayılmışlardır. Bunlar: TTK uyarınca tacir sayılan kişiler (Örn: Gerçek kişiler, tüzel kişiler, ticaretten men edilen ancak ticaret şirketi işletenler vs.), tacirler hakkındaki hükümlere tâbi olan kişiler (Örn: Donatma işbirliği) ve tacir olmadıkları halde özel kanun hükümleri nedeniyle tacir sayılanlar (Örn: Ticareti terkedener).

¹⁷ Almanya, Hollanda, Avusturya, Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık gibi. D. Campbell (1992), International Corporate Insolvency, London, pg. 9.

¹⁸ Ayrıca *lex rei sitae* ve *şahsi hukuku* savunan yazarlar da mevcuttur. Ayrıntılı bilgi için bkz: Seviğ, s. 223 vd; Göger, Erdoğan (1975), Devletler Hususi Hukuku (DHH), Ankara, s. 366.

hukuk sistemine gönderme yapılmasının engellenmesi¹⁹ ve farklı devlet kanunlarının araştırılmasının gündeme gelmesi ile bundan kaynaklanacak olan gereksiz zaman kaybının da önüne geçilmesidir²⁰.

Milletlerarası iflâs tanımında karşılaşılan ikinci sorun ise yabancı unsur kavramından ne anlaşılması gerektiğidir. Yabancı unsur, klasik kanunlar ihtilâfi metodolojisinde şahsi, coğrafi ve konu itibariyle yabancı bir hukuk sistemi ile irtibat halinde olan özel hukuk ilişkileri şeklinde belirtilmektedir²¹. Milletlerarası iflâs hukukunda yabancı unsuru da kanunlar ihtilâfi metodolojisinden hareketle tespit edilmesinde bir sorun bulunmamaktadır. Bu kapsamda, iflâs eden gerçek kişi veya tüzel kişi yönüyle kişi yönünden; iflâs eden gerçek kişinin mutad meskeni, ikametgâhı veya tüzel kişinin idare merkezinin bulunduğu yer yönüyle coğrafi bakımdan; iflâs konusu malın niteliği bakımından konu itibariyle yabancı unsur belirlenebilecektir. Bu bakımdan gerçek idare merkezi²² Türkiye’de bulunan, ancak birden fazla ülkede faaliyet gösteren şirketin iflâs etmesi durumunda, Türkiye dışındaki ülkelerde bulunan alacaklılarının yapacakları iflâs takibi, iflâs sebepleri, iflâs kararı verilecek olan mahkemenin yetkisinin düzenlenmesi gibi konular

¹⁹ Atfın, iflâsa tâbi kişilerin belirlenmesinde uygulanması, hukuk güvenliğini sağlamanın önüne geçeceği düşüncesi ile kabul görmemektedir.

²⁰ Göger, DHH, s. 366; Güneysu-Güngör, s. 35.

²¹ Şanlı, Cemal/Ataman-Figenmeşe, İnci/Esen, Emre (2013), Devletler Özel Hukuku, İstanbul: Vedat Kitapevi, s. 3; Çelikel, Aysel/Erdem, B. Bahadır (2012), Milletlerarası Özel Hukuk, 12. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, s. 8.

²² Gerçek idare merkezi kavramı Avrupa Topluluğu Mahkemesi’nin 1999 yılında vermiş olduğu *Centros* dâvasında gündeme gelmiştir. 1992 yılında İngiltere’de usulüne uygun kurulmuş olan *Centros* isimli şirketin, Danimarka’da şube açmasına izin verilmemiştir. Çünkü şirket 1992 yılından bu yana İngiltere’de faaliyette bulunmamıştır. Danimarka yetkili makamlarına göre şirketin şubesi Danimarka’ya açılmak suretiyle şirketin esas işletme merkezi ve idari organları, hatta ikametgâhı Danimarka’da olacak ve şirket şubesi merkez gibi faaliyette bulunacaktır. Bu durum Avrupa Topluluğunda kabul edilen gerçek idare merkezi anlayışına aykırılık teşkil edecektir. Tekinalp, Gülören (2000), Milletlerarası Özel Hukukta Ortaklıkların Merkezi Kriteri AT Hukuku ve MÖHUK (Ortaklıkların Merkezi), Aysel Çelikel’e Armağan, MHB. C. XIX, S. 1-2, İstanbul, s. 910 vd.; Donay, Süheyl (1969), Devletler Hususi Hukukunda Şirketin Tâbiyeti Meselesi, BATİDER, C. 5, S. 2, Ankara, s. 224 vd; Arat, Tuğrul (1970), Ticaret Şirketlerinin Tâbiyeti, Sevinç Matbaası, Ankara, s. 83.

içinde yabancılık unsuru bulunan iflâs uyuşmazlıklarına örnek teşkil etmektedir.

Yabancılık unsuru içermeyen iflâs uyuşmazlıklarında olduğu gibi yabancı unsurlu iflâs davalarında da iflâsın sebebi olarak gösterilen mesele, temel olarak borçlunun yapmış olduğu özel hukuk muameleleridir. İflâs sebepleri olarak isimlendirilmesinde sakınca görülmeyen söz konusu husus, kısaca iflâs edenin borçlarının ödememesi nedeniyle içinde bulunduğu durum olarak ifade edilmektedir²³. Türk hukukunda genel iflâs sebebi olarak sayılan bu durum, borçlunun ödemelerini tatil etmesi²⁴ şeklinde de isimlendirilmektedir²⁵. Uluslararası hukukta da en yaygın olan ve genel kabul görmüş olan iflâs sebebi de ödemelerin tatil edilmesidir²⁶. Doktrinde genel kabul, daha önce iflâsa tâbi kişilerde incelemiş olduğumuz gibi, yetkili mahkemenin iflâsa ilişkin olaya bakması durumunda hâkimin hukuku, yani *lex fori*'nin, iflâs sebeplerinin belirlenmesinde de etkili olacağını savunmaktadır²⁷.

III. TÜRK HUKUKUNDA MİLLETLERARASI İFLÂS HUKUKUNDA YETKİLİ MAHKEME

A. İflâs Davalarında Yetkili Türk Mahkemesi

İİK md. 154, iflâs yolu ile takipte yetkili icra dairesi, iflâs dairesi ile yetkili iflâs mahkemesi konularına değinmektedir. Kanun, iflâs müessesesi kapsamında yetkiyi düzenlerken iki şekilde hareket etmiştir: Kanunun ilk

²³ **Kuru**, İcra ve İflâs, s. 1084.

²⁴ Ödemelerin tatil edilmesi İİK md. 177'de sayılan doğrudan doğruya iflâs sebebi olarak düzenlenmiştir. Burada ödemelerin tatil edilmesi ile anlatılmak istenen konu, borçlunun ödemelerini yapmaması sebebiyle ortaya çıkan bir durum olup; uluslararası hukukta yaygın bir kullanım tarzı olması nedeniyle ödemelerin tatil edilmesi ifadesi, borçlunun ödeme yapmaması şeklinde ifade edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Kuru**, İcra ve İflâs, s. 1084; **Güneysu-Güngör**, s. 36.

²⁵ **Kuru**, İcra ve İflâs, s. 1084.

²⁶ **Güneysu-Güngör**, s. 36.

²⁷ Uluslararası sözleşmelerde de durum bu yöndedir. Örneğin Avrupa Birliği İflâs Sözleşmesi ile İstanbul Sözleşmeleri iflâs sebeplerinin belirlenmesi konusunda hakimin hukukunu esas almışlardır.

olarak belirtmiş olduğu konu icra dairesi yetkisinin iflâs konusu üzerine etkisidir. Buna göre, iflâs yoluyla takipte yetkili icra dairesi, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yerdeki icra dairesidir. Muamele merkezinden kasıt, borçlunun ticarethanesinin olduğu yer olmayıp; borçlunun, ticaret yaptığı kişilere yönelik olarak işlerini takip ettiği yerdir²⁸.

İİK md. 154'ün iflâs müessesesi hakkındaki ikinci hareket şekli ise iflâs dairesinin yetkisine ilişkindir. Esasında, md. 154'te iflâs dairesinin yetkisi hakkında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanun koyucu icra dairesinin yetkisi hakkında açıklama yapmış; bunun yanında da iflâs kararı verecek olan mahkemeyi belirtmiştir. Kanuna göre iflâs kararı verecek olan yetkili mahkeme, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesidir (154/3)²⁹. Ayrıca iflâs kararı verecek olan ticaret mahkemesinin yetkisi kamu düzenine ilişkin olacağı için kesindir³⁰. Doktrine göre, iflâs kararı verecek mahkeme hakkında yetki düzenlemesi, iflâs dairesi hakkındaki yetki konusunu da içermektedir³¹. İflâs dairesinin görevi, ticaret mahkemesinin iflâs kararı sonrasında başlayacağı için yetkili iflâs dairesi, ticaret mahkemesinin yargı çevresinde bulunan iflâs dairesi olması gereklidir³².

İİK md. 154'te belirtilen iflâs dairesinin yetkisi hakkındaki hükümler, içinde yabancılik unsuru bulunan iflâs davaları için de geçerlilik arz etmek-

²⁸ **Kuru**, Baki (1970), İflâs Takibi ve Davasında Yetki Kaideleri (Yetki), İmran Öktem'e Armağan, Ankara, s. 511 vd.; **Seviğ**, s. 194 vd.; **Berkî**, s. 135.

²⁹ "...Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle geciktirici sebeplere ve her ne kadar bir tacirin ticaret siciline kayıtlı olduğu yer o kişinin muamele merkezinin bulunduğu yer karinesini doğurursa da toplanılan delillerle davacının asıl muamele merkezinin ticaret siciline kayıtlı olduğu Tavas değil, Denizli il merkezinin olduğunun anlaşılmasına ve hatta davacı hakkında o yer mahkemesinde üçüncü kişiler tarafından iflâs davası dahi açılmış bulunduğu anlaşılmasına göre, davacı vekilinin bütün temyiz itirazları yerinde olmadığından kararın onanması gereklidir..." Yargıtay 11. HD., E, 7079, K. 5853, T. 17.10.1988. Kazancı Hukuk: www.kazanci.com

³⁰ Doktrinde kesin yetkili mahkeme konusunun kamu düzeni ile alakadar olduğu; ancak her kamu düzeni kriterinin kesin yetkili mahkeme şartı sağlamadığı savunulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz: **Esen**, s. 185.

³¹ **Kuru**, Yetki, s. 520; **Kuru**, İcra ve İflâs, s. 1108; **Gönen**, s. 10 vd.

³² **Gönen**, s. 10 vd.; **Kuru**, İcra ve İflâs, s. 1109.

tedir. Şöyle ki; İİK md. 154/2'ye göre merkezleri yurt dışında bulunan ticari işletmeler hakkında yetkili merci, Türkiye'deki şubenin, birden ziyade şubenin bulunması halinde merkez şubenin bulunduğu yerdeki icra dairesi olduğu düzenlenmiştir. Tüzel kişi tacirler hakkında verilen bu hüküm gerçek kişi tacirler bakımından da benzer şekilde hüküm ifade etmektedir. Gerçek kişi tacirin tek bir ticari işletmesi var ve tüm ticari işleri tek bir yerden idare ediliyor ise, o yer tacirin muamele merkezi sayılacaktır. Ancak, gerçek veya tüzel kişi tacir birden fazla yerde ticari faaliyetlerde bulunuyor; ancak bu işletmelerden birinde yoğun şekilde ticari faaliyetler yürütüyor ve tüm ticari işletmesini buradan idare ediyor ise muamele merkezi, ticari faaliyetlerin idare edildiği yer olarak vasıflandırılmaktadır³³.

İİK md. 154/3'e göre iflâs eden borçlunun vatandaşlık veya tâbiyetinin herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Bu açıdan değerlendirdiğimizde söz konusu madde hükmü yabancı kişiler için de doğrudan uygulama alanı bulabilecektir. İİK md. 154/3 gereğince esas önem arz eden konu, gerek doktrinde gerek Yargıtay³⁴ kararlarında kesin yetkili³⁵ olduğu belirtilen

³³ **Kuru**, Baki (1988), İflâs ve Konkordato Hukuku (İflâs ve Konkordato), Alfa Basım ve Dağıtım, Ankara, s. 53; **Güneysu-Güngör**, s. 129.

³⁴ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında, "...İflâs yoluyla takipte yetkili merci, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu mahaldeki icra dairesidir. Fakat; borçlu ile alacaklı, iflâs takibi için yetkili icra dairesini yazılı anlaşma ile tayin etmek, herhangi bir icra dairesini yetkili kılmak hakkını haizdirler. Bu takdirde iflâs takibi, bu mahalde yapılabilir; şu kadar ki, böyle bir takibe dayanan iflâs davasının, mutlaka borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde açılması zorunludur. Hülâsa; kanun yapıcı, "İflâs takibine yetkili icra dairesini tespit hususunda, tarafların yetkili olmayan, mahal icra dairesini salahiyetli kılan yazılı bir anlaşmaya müsaade etmişse de iflâs davasını bundan hariç tutmuş, mutlaka borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinde açılmasını şart koşmuştur. Şu duruma göre; borçlu hakkında Türkiye'nin herhangi bir yerinde iflâs takibi yapılabilir. Ancak, iflâs davasının, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu mahal ticaret mahkemesinde açılması lazımdır..." şeklinde karar vermiştir. YHGK, E. 1970/999, K. 1971/471, T. 26.6.1971. Kazancı Hukuk: www.kazanci.com.

³⁵ İflâs kararı verecek mahkemenin kesin yetkili olması ile münhasır yetkili hususu ayrılmaktadır. İç hukuk uyumsuzluklarında mahkemelerin kesin yetkili olması söz konusu iken, yabancı unsurlu davalar bakımından kesin yetki konusu söz konusu olmayabilir. Milletlerarası yetki kuralı olarak sayılan münhasır yetkili mahkeme devletin bir konuda kendisini, kendi mahkemelerini tamamen yetkili saymasıdır. Münhasır yetkiye göre

borçlunun muamele merkezi mahkemesinde dava açılabilmesi için borçlunun muamele merkezinin Türkiye’de olması gerektiğidir. Kanun’un kesin yetkili kabul etmesi nedeniyle, muamele merkezleri Türkiye’de bulunmayan yabancılar bakımından Türkiye’de iflâs takibi yapılması mümkün görülmemektedir. Ancak bu durum, muamele merkezleri Türkiye’de olmayan, ancak Türkiye’de mal ve hakları bulunan borçluların, alacaklılarının alacaklarına ulaşmasına mâni olmaktadır. Bir diğer ifade ile borçlunun muamele merkezi dışında bulunan mal ve hakları iflâs masasına konu olmaktan çıkmaktadır³⁶.

B. İflâs Davalarında Yetki Sözleşmesi

Anayasal bir kural olarak, yetki konusu kanunla düzenlenmesi gereken bir husustur (Anayasa md. 142; HMK md. 5). Kanunda yetkili mahkemelerin gösterilmesindeki sebep, uyuşmazlıkların tarafların ve uyuşmazlık konuştığı göre menfaatlerin bir arada olduğu yer mahkemesi önünde yargılamanın yapılmak istenmesidir³⁷. Yetki sözleşmesi ile taraflar dava konusu uyuşmazlığın, HMK’da belirtilen şartlar çerçevesinde, başka bir yer mahkemesinde görülmesi üzerine yaptıkları antlaşmadır. Yetki sözleşmesi ile yabancılık unsuru olmayan uyuşmazlıklar hakkında HMK md. 22 vd. hükümleri çerçevesinde, uyuşmazlığın tarafların seçecekleri Türk mahkemesinde görülmesi mümkün olduğu gibi; içinde yabancılık unsuru bulunan uyuşmazlıklar bakımından da MÖHUK md. 47’deki şartların sağlanması ile uyuşmazlığın Türk veya yabancı bir mahkeme tarafından görülmesi sağlanabilir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi iflâs müessesinde yetki konusu İİK md. 154’te düzenlenmiştir. Söz konusu hükmün 3. fıkrasında açıkça iflâs dava-

devletler kendilerini yetkili olarak gördükleri konuda başka mahkemelerde karar alınmasına karşı çıktığı gibi; bu kararın kendi mahkemelerinde tanıma veya tenfiz yoluyla gündeme gelmesine dâhi karşı çıkmaktadır. Bu nedenle kesin yetki ile münhasır yetki konusu farklı kavramlarını bünyesinde barındırmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz: **Çelikel/Erdem**, s. 531 vd.; **Nomer**, Ergin (2013), Devletler Hususi Hukuku (DHH), 20. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, s. 404 vd.; **Ekşi**, Nuray (1996), Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, Beta Yayıncılık, İstanbul, s. 214.

³⁶ Bu konu ayrıntılı olarak ileride Yabancı Mahkemede Verilen İflâs Kararının Türk Mahkemelerinde Tenfiz Edilmesi başlığı altında incelenmiştir.

³⁷ **Aşık**, İbrahim (2011), Hukuk Muhakemeleri Kanunu’na Göre Yetki Sözleşmesi, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 97, s. 12.

larında yetki sözleşmesi yapılamayacağı belirtilmiştir. Ancak ilgili hüküm bu konuya terditli olarak yaklaşmıştır. Buna göre, alacaklı ile borçlu arasında yetki sözleşmesi veya şartı ile yetkili bir icra dairesi belirtilmiş ise, belirtilen icra dairesi iflâs konusu gündeme geldiğinde de yetki kazanacaktır. İcra dairelerinin yetkisi kamu düzeni dâhilinde olmadığı için, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yerdeki icra dairesi, iflâs konusu için de yetkili olacaktır³⁸. Bu noktada yetkili icra dairesinin sözleşmede gösterilmesi gereklidir³⁹. İİK md. 154/3 hükmünün işaret ettiği ikinci kural ise iflâs mahkemesinin yetkisini düzenlemektedir. Buna göre iflâs için yetkili iflâs mahkemesi,

³⁸ Kuru, İcra ve İflâs, s. 1106; Doktrinde bu durum ziyadesiyle eleştiri almıştır. Erman'a göre ödeme gücü kalmayan borçlu hakkında, iyi niyetli üçüncü kişilerin de alacaklarını almaları için iflâs takibi borçlunun muamele merkezinden başlamalıdır. Berkin'e göre borçlunun muamele merkezinden başka bir yer mahkemesinin tercih edilmesi zorluk çıkaracaktır. **Erman**, E. Sabri (1967), Kambiyo Senetlerine Müstenit İflâs, Adalet Dergisi, S. 7-10, s. 539; **Berkin**, Necmettin (1972), İflâs Hukuku Dersleri, 4. Baskı, İstanbul, s. 91.

³⁹ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında bu durumu ifade etmektedir. "Alacaklı, hem yetkiye hem de borca itiraz edilmesi karşısında, borçlunun itirazının kaldırılması ve iflâsına karar verilmesi istemiyle eldeki davayı açmıştır. Bu davada da iddiasını davalı/borçlu aleyhine yaptıkları iflâs yoluyla takibin, taraflar arasında akdedilen 14.07.2000 tarihli Sözleşmeden kaynaklanan alacağın tahsiline ilişkin olduğu ve anılan sözleşmenin 10. maddesi uyarınca tarafların İstanbul İcra Dairelerinin yetkisini kabul ettikleri noktalarına dayandırmış; takip dayanağı 14.07.2000 tarihli Sözleşme fotokopisini dosyaya ibraz etmiştir. Hemen belirtilmelidir ki; iflâs yolu ile takipte yetkili merci, borçlunun (tacirin) muamele merkezinin bulunduğu yerdeki icra dairesidir (İİK m.154/1). Muamele merkezinden maksat, borçlunun ticarethanesinin bulunduğu yer değil, bilakis borçlunun dışarıya (yani üçüncü kişilere) karşı işlerini idare ettiği merkezdir. Ancak, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer icra dairesinin yetkisi, kamu düzenine ilişkin değildir. Bu nedenle, burada bir yetki sözleşmesi (HUMK m.22) yapılabilir (m.154, III, c, 1). Buna göre borçlu ile alacaklı bir yetki sözleşmesi (veya yetki şartı) ile başka bir yer icra dairesini yetkili kılmışlarsa, o yerin icra dairesi de iflâs takibi için yetkili sayılır. Şu haliyle alacaklı, bu iki yer icra dairesinden birine başvurmakta serbesttir. Yetki sözleşmesinde icra dairesinin yetkili kılındığının açıkça gösterilmesi gerekir. Öte yandan, davanın temelini icra takibinin oluşturduğu ve davanın, icra takibi ile ayrılmaz bir bütün teşkil ettiği göz önüne alındığında, sözleşme ilişkisine itiraz halinde sözleşme aslının takip ve dava aşamasında ibraz edilmesi gerektiğinde duraksama bulunmamaktadır." HGK, E. 2006/19-643, K. 2006/671, T. 18.10.2006. Kazancı Hukuk: www.kazanci.com.

borçlunun muamele merkezi iflâs dairesi olup, bu kural kamu düzenine ilişkindir. Dolayısıyla alacaklı ile borçlu arasında iflâs mahkemesinin yetkisini bertaraf edici nitelikte yetki sözleşmesi yapılması söz konusu olmayacaktır.

Kanun düzenlemesinin yabancı unsurlu iflâs uyuşmazlıkları bakımından bir takım yansımaları vardır. İlk olarak belirtilen kesin yetki kuralı niteliği, milletlerarası iflâs uyuşmazlıklarında münhasır yetki niteliği kazanmaktadır. İflâs müessesinin kamu düzeni karakterli olması nedeniyle, devletin cebri icra gücünü kullanacağı bir alan olarak dikkat çekmektedir⁴⁰. Cebri icra, borçların devletin kudret ve yetkisi ile yerine getirilmesidir⁴¹. Cebri icra yetkisinin sınırları ve temsili her devletin kendisine göre değişmektedir. Bu nedenle devletler kendilerinin egemenliğinin temsili göstergesi olan cebri icra yetkisini başka devletler ile paylaşmaktan imtina etmektedir⁴². Dolayısıyla devletin cebri icra yetkisinin yetki sözleşmesi ile başka bir devlet mahkemesine devredilmesi hukuki bir yorum olarak kabul edilmeyecektir⁴³. Bu nedenle yetki sözleşmesi ile iflâs mahkemesinin yetkisinin

⁴⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, "...Cebri icra her devletin kendi ülke ve sınırları içerisinde haiz olduğu mutlak güç ve yetkilerindedir. Yine cebri icra devletin egemenlik ve hükümler haklarının kullanılmasının doğrudan bir sonucudur. O nedenle devletin nüfuz ve iktidarını simgeleyen bir hakimiyet tasarrufudur, denilebilir. "Türk milleti egemenliğini Anayasanın koyduğu esaslara göre yetkili organlar eliyle kullanır. Egemenliğin kullanılması, hiçbir suretle, hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz, hiçbir kimse ve organ kaynağını Anayasadan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz." (Anayasa md.6) Şu durum karşısında; Türk mahkemesinde alınan ihtiyati haciz kararının cebri icra yoluyla uygulanmasına dair yetki devletin kendi ülkesi üzerinde hakimiyet tasarruflarında bulunabilme iktidarının bir görünümü olduğundan, münhasır (kesin) yetkilerindedir. Hal böyle olunca; davanın sadece belirtilen hukuki nitelik ve kapsamı içinde ve "kamu düzeni"; "münhasır yetki" esaslarının etkisi altında değerlendirildiğinde; Türk mahkemesinin ülke içi yetkisinin ve ona bağlı olarak milletlerarası yetkisinin varlığının kabulü kaçınılmazdır..." şeklinde karar vermiştir. YHGK, E. 1998/12-287, K. 1998/325, T. 6.5.1998. Kazancı Hukuk: www.kazanci.com.

⁴¹ Ayrıntılı bilgi için bkz: **Yılmaz**, Ejder (2004), 4949 ve 5092 Sayılı Kanunlarla İflâs Hükümlerinde Yapılan Değişiklikler, s. 89 vd.; **Nomer**, Ergin (2011), Milletlerarası İflâsta Yetki Sözleşmesi (Yetki), İstanbul Barosu Dergisi, C. 85, S. 6, İstanbul, s. 4.

⁴² **Nomer**, Yetki, s. 4.

⁴³ **Nomer**, Yetki, s. 4; **Bolayır**, Nur (2009), Medeni Usul Hukukunda Yetki Sözleşmeleri, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 107 vd.

belirlenmesi, mevcut kanuni düzenlemeler ışığında mümkün görülmemektedir.

İİK md. 154'ün milletlerarası iflâs hukuku açısından bir diğer yansıması ise icra dairesinin yetkisi hakkında yetki sözleşmesi yapılması ve icra dairesinin iflâs dairesi olarak da yetki kazanması durumunda ne şekilde hareket edileceği hakkındadır. Böyle bir konuda yetkili iflâs dairesi, icra dairesi hakkında yapılan yetki sözleşmesi ile belirlenirken; iflâs kararı alınacak olan yetkili mahkeme İİK md. 154/3'teki kesin yetki kuralı uygulaması nedeniyle borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesi olacaktır. Bu durumda borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde iflâs kararı verilirken, bu karar yetki sözleşmesi ile belirlenen icra dairesi tarafından yürütülecektir⁴⁴. Böyle bir ihtimalde, İİK md. 154'te borçlunun muamele merkezindeki ticaret mahkemesinin iflâs kararı vermede yetkili hâle getirilmesindeki maksat olan, borçlunun muamele merkezinde taahhütlere gireceğinden hareketle, gerek borçlunun kendisine gerek mallarına ulaşmada kolaylık arz edeceği düşüncesi zedelenmektedir. O halde alacaklıların ve üçüncü kişilerin menfaatlerinin daha çok korunması da tehlikeye girecektir⁴⁵.

Yetkili icra dairesinin yetki sözleşmesi ile tayin edileceği konusunda kanunen bir engel olmadığına göre alacaklı ve borçlunun yapacakları yetki sözleşmesi ile yabancı ülkedeki icra dairesini yetkili kılması ve olası bir iflâs halinde kararlaştırılan icra dairesinin, iflâs dairesi olarak görev yapması mümkün müdür? Bir görüşe göre iflâs davalarında münhasır yetki konusunun kesin olmadığı, ticari hayatın genişlemesine paralel olarak tarafların farklı ülkelerde ticari faaliyetlerinin bulunduğu ve İİK md. 154'te bu konuda bir ifade olmadığı gerekçesiyle yabancı bir icra dairesinin ve mahkemesinin yetki antlaşması ile yetkilendirilmesi mümkün görülmektedir⁴⁶. Bir diğer görüşte iflâs takibinde tüm alacaklıların tespiti ve borçlunun mallarına el konulması açısından, borçlunun muamele merkezi icra dairesinin kesin yetkili olduğu; ancak, iflâs kararı verecek mahkemenin yetkisinin yetki

⁴⁴ **Postacıoğlu**, s. 19-20.

⁴⁵ **Nomer**, Yetki, s. 4; **Bolayır**, s. 109.

⁴⁶ **Göger**, DHH, s. 404.

sözleşmesi ile belirlenmesinde bir sakınca olmadığı belirtilmektedir⁴⁷. Belirtilen görüşlerin aksini savunan yazarlar, İİK md. 154 ifadesinden iflâs kararlarının mutlaka borçlunun muamele merkezi mahkemesinden alınması gerektiği ve bu durumun kamu düzeni kriterinin bir sonucu olduğunu savunmaktadırlar⁴⁸.

Kanaatimizce yabancı icra dairelerinin ve mahkemelerinin yetki sözleşmesi ile yetkilendirilmeleri iki nedenle mümkün değildir. İlk olarak, iflâs hukuku menfaati bakımından yabancı icra ve iflâs mahkemelerinin yetki sözleşmesi ile yetkilendirilmesi mümkün görülmemektedir. Kanun koyucunun İİK md. 154'te belirtmiş olduğu iradeden hareketle, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer mahkemelerinin yetkili olması, alacaklılar açısından borçlu ve malvarlığı hakkında bilgi edinmelerini kolaylaştıracaktır. Alacaklı ile borçlu arasında yapılacak olan yetki sözleşmesi ile bu amaç dışına çıkılmasına alacaklı razı olmuş ise de iflâs menfaati açısından, borçlunun tüm alacaklılarının tatmin edilmesi esastır. Eğer alacaklıların tümü yetki sözleşmesi ile yabancı bir icra dairesi veya mahkemesinin yetkili olduğuna karar vermişler ise, üçüncü kişilerin menfaatlerinin zedeleneceği gerçeği karşımıza çıkmaktadır⁴⁹.

İkinci olarak yabancı icra dairelerinin ve mahkemelerinin yetki sözleşmesi ile yetkilendirilmesinin mümkün olmaması HMK ve MÖHUK'te yer alan sözleşmesi hükümlerine aykırılık teşkil etmektedir. İleride değineceğimiz üzere⁵⁰ her ne kadar münhasır yetkili mahkeme sınırlarının, milletlerarası iflâs hukuku hakkında genişletilmesini savunuyorsak da yetki sözleşmesi ile MÖHUK ve HMK'ya aykırı bir şekilde yabancı icra daireleri ve iflâs mahkemelerinin yetkilendirilmesi fikrine katılmamaktayız. HMK md. 18'de belirtilen yetki sözleşmesi şartlarından olan kesin yetkili mahkeme

⁴⁷ Postacıoğlu, s. 21.

⁴⁸ Güneysu-Güngör, s. 182; Şanlı, s. 125; Bolayır, s. 108.

⁴⁹ Aynı yönde görüş için bkz: Sargın, s. 164-165: Yazar ayrıca, üçüncü kişilerin yetki sözleşmesinden haberdar olmadıklarına dair yapacakları iyiniyetli beyanların da yabancı icra dairelerinin ve mahkemelerin yetkilendirilmesi halinde mümkün olmadığını savunmaktadır.

⁵⁰ Belirtilen konu "Yabancı Bir Mahkemeden Verilen İflâs Kararının Türk Mahkemelerinde Tenfizi" başlığında incelenmiştir.

bulunması halinde, yetki sözleşmesi yapılamayacağı şartı, yabancı icra daireleri ve iflâs mahkemelerinin yetkilendirilmesi halinde ihlâl edilmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi borçlunun muamele merkezi iflâs mahkemesi, İİK md. 154'ten hareketle kesin yetkilidir. Ayrıca, MÖHUK md. 47'de belirtildiği üzere içinde yabancı unsur barındıran bir konuda Türk mahkemeleri ya da yabancı mahkemelerin yetkilendirilmesine bakılmadan, Türk mahkemelerinin kesin yetkili olduğu bir alanda yetki sözleşmesi yapılması yasaklanmıştır⁵¹. İİK md. 154'te iflâs talebinin, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer ticaret mahkemesinden isteneceği belirtilmesi, bu konudaki kesin yetkiyi göstermektedir. Bu nedenle yabancı icra dairelerinin veya mahkemelerinin yetki sözleşmesi ile yetkili kılınması mümkün değildir.

C. Yabancı Bir Mahkemeden Verilen İflâs Kararının Türk Mahkemelerinde Tenfizi

1. Genel Olarak

Daha önce de değindiğimiz üzere⁵², devletlerin cebri icra yetkisi dolayısıyla kendine münhasır yetkilerini başka ülkeler ile paylaşmak istememektedir. Cebri icra yetkilerine dâhil olan konularda var olan münhasır ve kesin yetkili mahkeme de devletlerin cebri icra yetkilerini kullanmalarının sonucu olarak ortaya çıkmış konulardır. Cebri icra yetkisini haiz konuları yargılama yerinin münhasır yetkili veya kesin yetkili olmasının etkisi kendisini tenfiz kurumunda göstermektedir⁵³. Yabancı mahkeme kararlarının da Türkiye'de geçerlilik kazanması, Türk mahkemelerinde tenfiz edilmesi ile mümkün görülmektedir⁵⁴. Özel hukuk karakterli ve mahkemeden bir edimin yerine

⁵¹ Şanlı/Ataman-Figenmeşe/Esen, s. 380.

⁵² Bkz: İflâs Davalarında Yetki Sözleşmesi başlığı.

⁵³ Arat, Tuğrul (1964), Yabancı İlâmların Tanınması ve Tenfizi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 4, s. 421 vd.

⁵⁴ Tanıma, yabancı bir mahkeme tarafından verilen ve kesin hüküm yetkisine haiz bir kararın başka bir ülke mahkemesinde geçerli olması yapılan işlemidir. Tanıma kararının niteliği doktrinde yenilik doğurucu bir dava çeşidi olarak görülmektedir. Bu nedenle tespit niteliğinde olan ve yeni bir hukuki durum oluşturmaya neden olan yabancı mahkeme ilâmları tanıma müessesesi tarafından Türkiye'de geçerli olacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz: Şanlı/Ataman/Figenmeşe, s. 456 vd.; Sakmar, Ata (1982), Yabancı İlâmların

getirilmesini, ifa edilmesini, eda edilmesini isteyen taraf, Türkiye’de ancak yabancı mahkeme ilamını tenfiz etmek suretiyle geçerli kılacaktır⁵⁵. Yabancı bir mahkemede verilen eda niteliğinde kararın Türkiye’de tenfiz edilmesi için MÖHUK md. 50’deki ön şartlar ile md. 54’te belirtilen tenfiz şartlarını taşıması gereklidir. Bu nedenle yabancı bir mahkemede verilen iflâs kararının uygulanması için mevcut şartları taşıması gereklidir.

MÖHUK’te belirtilen tenfiz şartlarının her biri esasında özel bir incelemesi konusudur. Bu nedenle tenfiz şartları ayrıca incelenmeyecektir. Doktrinde iflâs davalarının tenfizi konusunda, tenfiz ön şartlarını sağladığı konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır. Ancak ağırlıklı görüş md. 54’te belirtilen asli tenfiz şartlarının, yabancı mahkemelerde verilen iflâs kararlarında sağlanmadığını savunmaktadır⁵⁶. Bu çerçevede özellikle iflâs davalarında kamu düzeni şartı ve Türk mahkemelerinin münhasır yetkili mahkeme olduğu itirazı önemle dile getirilmektedir.

Münhasır yetki, devletin bir konuda kendisini, kendi mahkemelerini tamamen yetkili saymasıdır. Münhasır yetkiye göre devletler kendilerini yetkili olarak gördükleri konuda başka mahkemelerde karar alınmasına karşı çıktığı gibi; bu kararın kendi mahkemelerinde tanıma veya tenfiz yoluyla gündeme gelmesine dâhi karşı çıkmaktadır⁵⁷. Bu nedendendir ki iç hukuktaki kesin yetki kuralı ile münhasır yetki kavramı farklı anlamları taşır şekilde ifade edilmesidir⁵⁸. MÖHUK kapsamında tanımlanmayan ve doktriner bir ifade olan münhasır yetkili mahkeme, iç hukukta kamu düzeninden kaynaklanan mahkemelerin hangilerinin yetkili olduğunu kuralın konuluş amacın-

Türkiye’deki Sonuçları, Fakülteler Matbaası, İstanbul, s. 149 vd.; **Çelikel/Erdem**, s. 611 vd.; **Nomer**, DHH, s. 478 vd.

⁵⁵ **Çelikel/Erdem**, s. 611; **Şanlı/Ataman-Figenmeşe/Esen**, s. 457.

⁵⁶ **Nomer**, DHH, s. 485; **Şanlı/Ataman-Figenmeşe/Esen**, s.482; **Ekşi**, s. 196.

⁵⁷ **Esen**, Emre (2002), Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Münhasır Yetki Kavramı, Ergin Nomer’e Armağan-Milletlerarası Hukuk ve Özel Hukuk Bülteni, C: 22, İstanbul, s.187; **Ekşi**, s. 184.

⁵⁸ **Esen**, s. 186; **Çelikel/Erdem**, s. 531; **Sakmar**, s. 99; **Tiryakioğlu**, Bilgin (1996), Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 501, Ankara, s. 40.

dan, varlık sebebinden ve ifadesinden yola çıkılarak tespit edilmelidir⁵⁹. Bu ifadenin bir diğer anlamı, mahkeme münhasır yetkili olarak ifade ediliyor ise ihtilâf konusu olayın tamamen Türk mahkemelerinde görülmesi isteniyor demektir. Bu nedenle münhasır yetki esası getiren bir kuralı incelerken, ilgili olayın sadece ve kat'i olarak Türk mahkemelerinde görülmesinin amaçlanıp amaçlanmadığına bakılmalıdır⁶⁰. Bu itibarla yabancı bir mahkemede verilen iflâs kararının Türk mahkemelerinde tenfiz edilip edilemeyeceği incelenmelidir⁶¹.

İİK md. 154'te belirtilen iflâsa ilişkin takiplerde borçlunun muamele merkezinde bulunan icra dairesinin yetkili olacağı ifadesinden hareketle doktrinde, iflâs davalarına ilişkin yetkinin münhasır yetki ve kamu düzenine ilişkin olduğu farklı gerekçelerle savunulmuştur⁶². Bir görüşe göre yabancı iflâs kararlarının Türkiye'de tenfizi hakkında özel bir düzenleme bulunmadığı ve bunun mülkiyet prensibinin kat'i uygulanacağı anlamına geldiği varsayımından hareketle, yabancı mahkemelerin vermiş oldukları iflâs kararlarına Türkiye'de etki tanınmasının mümkün olmadığı savunulmuştur⁶³. Bir başka görüş ise iflâs davalarında yetki konusu Türk kamu düzenini alakadar etmesi nedeniyle, yabancı bir mahkemenin vereceği iflâs kararına karşı Türk mahkemelerinde etki tanınmamalıdır⁶⁴. Bir diğer görüş, iflâs ve konkordato kararlarının geçici nitelikte olması ve taraflar arasındaki hukuki ihtilâfi

⁵⁹ Şanlı/Ataman-Figenmeşe/Esen, s. 456; Sakmar, s. 98; Çelikel/Erdem, s. 632; Ekşi, s. 212; Güneysu-Güngör, s. 181.

⁶⁰ Nomer, DHH, s. 495; Çelikel/Erdem, s. 532; Ekşi, s. 212; Güneysu-Güngör, s. 181; Aybay, Rona/Dardağan, Esra (2001), Yasaların Uluslararası Düzeyde Çatışması, İstanbul, s. 234.

⁶¹ Doktrinde, bir devletin bir konuda kendisini münhasır yetkili sayması ve aynı konuda başkaca devletlerin vermiş olduğu kararları kendi ülkesinde tatbik edilmemesini düzenlemesi halinde, bu durum yabancı mahkemelerin yetkilerinin bertaraf edilmesi değil; sadece diğer devletlerin vermiş olduğu kararların tanınması anlamına geleceği ifade edilmiştir. Esen, s. 187-188; Sakmar, s. 98; Ekşi, 216.

⁶² Şanlı/Ataman-Figenmeşe/Esen, s. 482; Ekşi, s. 196; Şanlı, Cemal (2002), Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 124 vd.

⁶³ Kuru, İflâs ve Konkordato, s. 548.

⁶⁴ Gönen, Eriş (1991), Uygulamalı İflâs ve Konkordato Hukuku, Ankara, s. 10; Kuru, İflâs ve Konkordato, s. 548 vd.; Sakmar, s. 98.

geçici olarak hükme bağlaması nedeniyle, MÖHUK'te belirtilen tenfiz ön unsurlarından karşılıklılık ve kararın kesinleşmiş⁶⁵ olması şartını sağlamadığı gerekçesiyle tenfiz edilmemesi gerektiğini savunmuştur⁶⁶.

Milletlerarası ticaretin gelişen bir ivme göstermesi, tüm dünyada yabancı sermaye yatırımlarına ilişkin artışlar, çok uluslu ve ortaklı şirketlerin ortaya çıkması gibi hususlar iflâs davalarının da önemini ve yayılım alanını arttırmıştır⁶⁷. İflâs müessesesi gibi devletlerin kamu düzeni ve cebri icra yetkilerini doğrudan ilgilendiren bir konu hakkında, yukarıda belirtmiş olduğumuz görüşlerde olduğu gibi Türk mahkemelerinin yetkisi hakkında hassas düşünmenin yerinde olduğunu savunuyoruz. Ancak, hayatın olağan akışı içinde iflâs eden kişilerin, farklı ülkelerdeki ticari faaliyetleri sonucunda edinmiş oldukları malları ve haklarını, alacaklıların mağduriyetini önlemek adına iflâs müessesesi çerçevesine katmak da alacaklıların korunması

⁶⁵ Yargıtay vermiş olduğu bir kararında iflâs kararlarının kesin hüküm içermediğini şu şekilde ifade etmiştir: “Bu niteliği ve bilhassa kamu düzeni ile ilgili bazı işlemlerin yapılması yetkisini tazammum etmesi, hukuki sonuçlarının kamu düzeni ve devletin hükümlerine haklarına olan ilgisi bakımından HYUK’un 537. ve sonraki maddelerinde sözü edilen (hukuk ve ticari davalara ilişkin hükümler arasında) sayılamaz.” Y.İİD. E.3593, K. 6709, T. 19.6.1969. Kazancı Hukuk: www.kazanci.com.

⁶⁶ **Üstündağ**, s.22 vd; **Nomer**, DHH, s. 483 vd. Yargıtay’ın vermiş olduğu bir kararında “...İtalya’da Nuano Mahkemesinin kararı ile iflâsına karar verilen R... SRL firmasına iflâs kayyımı olarak Dr. Salvatore atanmış, iflâs kayyımı iflâs kararının Türkiye’de tanınması için 25.6.1995 tarihli vekaletnameyi vermiş, bu vekaletnameye dayanarak iflâs kararının etkisinin ve iflâs kayyımının yetkilerinin tanınması için bu davayı açmıştır. İtalya ile Türkiye arasında anlaşma bulunmadığından ve 5 Haziran 1990 tarihli İstanbul Sözleşmesi yürürlüğe girmediğinden yabancı ülkede bulunan İflâs idaresi Türkiye’de faaliyette bulunamaz, bu nedenle davacının iflâs kayyımının yetkilerinin tanınmasına yönelik talebi yerinde değildir. Ancak yabancı iflâs kararının iflâsa karar verilen ülke ile Türkiye arasında anlaşma bulunması veya MÖHUK.’nun 34-41. maddelerindeki koşulların bulunması halinde iflâs kararına Türkiye’de etki tanınması istenebilir. Davacının iflâs kararına Türkiye’de etki tanınmasına yönelik talebi ile ilgili olarak karşılıklı işlem ve diğer koşullar yönünden değerlendirme yapılarak varılacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm tesisinde isabet görülmemiştir...” şeklinde ifade etmiştir. 19. Hukuk Dairesi, E. 2000/6226, K. 2001/1617, T. 1.3.2001. Kazancı Hukuk: www.kazanci.com.

⁶⁷ **Göger**, Erdoğan (1971), İflâs Alanındaki Kanunlar İhtilafı (İflâs), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, C. 6, S. 2, Ankara, s. 314.

açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle milletlerarası iflâs hukukunda tenfiz kararları ile sınırlı kalmak kaydıyla, münhasır yetkili mahkeme, kamu düzeni gibi konuların daha geniş bir biçimde yorumlanması gerektiğini düşünüyoruz⁶⁸.

İİK md. 154'ten hareketle yerleşim yerleri Türkiye'de olan gerçek kişiler ile idare merkezleri Türkiye'de bulunan tüzel kişilerin Türkiye'de yapacakları takipler bakımından Türk mahkemeleri münhasır yetkilidir⁶⁹. Bu sebeple, ilgili kişiler hakkında yabancı bir mahkemeden alınacak olan iflâs ilâmı, MÖHUK md. 54 hükmü gereğince, münhasır yetkili mahkeme sınıfı içinde yer alması nedeniyle Türkiye'de tenfiz edilemeyecektir. Kanaatimizce, bu kural yalnızca İİK md. 154'te belirtilen kişiler içindir. Bir diğer ifade ile iflâs kararları alacak kişilerin, İİK md. 154'te belirtilen borçlu ve alacaklılardan biri olması halinde, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yer mahkemesi, iflâs kararı vermek için kesin ve münhasır yetkilidir. Aynı sebeple bu kişilerin iflâs mahkemesi hakkında yetki sözleşmesi yapmaları da yasaklanmıştır. Dolayısıyla bu kişiler dışında kalan yerleşim yeri Türkiye'de bulunmayan, Türkiye'de ticari faaliyet göstermeyen veya idare merkezi ya da şubesi Türkiye'de olmayan kişiler için İİK md. 154 hüküm ifade etmeyecektir. Örneğin, Türkiye'de muamele merkezi bulunmayan, ancak bir takım mal ve hakları bulunan borçlunun alacaklıları, yabancı bir mahkemeden iflâs kararı almaları halinde, bu kararı Türkiye'deki mal ve haklar bakımından da geçerli hâle getirmek istemeleri en doğal haklarıdır⁷⁰. Alacaklıların yabancı mahkemeden almış oldukları iflâs kararını Türkiye'de geçerli kılmalarının yöntemi de kararın tenfiz edilmesi ile mümkündür. Bu

⁶⁸ Doktrinde Erkan, özellikle taşınmazlara ilişkin münhasır yetki ve kamu düzeni kavramlarının HMK'nın kabul edilmesi sonrasında daha geniş bir biçimde yorumlandığını belirtmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz: **Erkan**, Mustafa (2012), Bir Tabu: Taşınmazlarda Münhasır Yetkili Mahkeme Sorunu, Konya Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 20, S. 1, s. 31 vd.

⁶⁹ **Esen**, s. 199; **Şanlı/Ataman-Figenmeşe/Esen**, s. 482.

⁷⁰ Yargıtay, yabancı iflâs idaresinin Türkiye'de icrai yetkilerini kullanamayacağı gerekçesi dolayısıyla yabancı şirketin Türkiye'de şube alacakları için icra takibi yapabileceğine karar vermiştir. Y.İİD. E.3593, K. 6709, T. 19.6.1969. Kararın ayrıntısı için bkz: **Göğər**, Erdoğan (1973), Kanunlar İhtilâfi İçtihatları Açısından Bağlama Kuralları, Ankara, s. 15 vd; **Göğər**, İflâs, s. 321.

durumda alacaklıların karşısına çıkacak olan iflâs kararları hakkındaki, MÖHUK md. 54'ten kaynaklanan Türk mahkemelerinin münhasır yetkili olacağı itirazı geçerli olmayacaktır. Öte yandan yukarıda belirttiğimiz gibi münhasır yetki kuralı tespit edilirken kuralın konuluş amacına, varlık sebebine ve ifadesine bakılmalıdır. Kanaatimizce, münhasır yetki kuralının konuluş amacından hareketle İİK md. 154 ifadesinde yalnızca Türkiye'de başlatılacak olan iflâs takipleri kast edilmektedir. Bu nedenle Türkiye ile ilgisi bulunmayan alacaklılar bu hükmeye dâhil değildir. İİK md. 154'te belirtilmeyen ilgili alacaklıların korunması, alacaklıların almaları iflâs hukukunda var olduğunu kabul ettiğimiz eşitlik ve evrensellik prensiplerinin de gereğidir.

Diğer taraftan, iflâsın evrenselliği ilkesinin karşısında yer alan iflâsın mülkiliği ilkesinin, iflâs takiplerinin tenfizi önünde engel olduğu düşünülebilir^{71 72}. Türk hukukunda iflâsın evrenselliği⁷³ ilkesinin kabul edildiği düşünülse⁷⁴, iflâs ilâmının verildiği mahkemenin bulunduğu ülkenin evrensellik ilkesini kabul etmesinin bir önemi kalmamaktadır⁷⁵. Kanaatimizce yukarıda örneğini verdiğimiz Yargıtay kararında "...Ancak yabancı iflâs kararının iflâsa karar verilen ülke ile Türkiye arasında anlaşma bulunması veya MÖHUK.'nun 34-41⁷⁶ maddelerindeki koşulların bulunması halinde iflâs

⁷¹ Güneysu-Güngör, s. 182 vd.; Esen, s. 200.

⁷² Yargıtay bir kararında mülkîlik prensibinin iflâs hukukunda geçerli olduğunu belirtmiştir. "...1-) 5718 Sayılı Kanununun 40. maddesine göre Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini, iç hukukun yer itibarıyla yetki kuralları tayin eder. İİK.nun 154/2. maddesi iflâs davalarının, davalının muamele merkezinde görüleceği kuralını getirmiştir. Öte yandan iflâs hukuku, mülkîlik esasının cari olduğu bir hukuk dalıdır. Davalı şirketin muamele merkezinin Paris'te olduğu savunulduğuna göre, mahkemenin yargı yetkisi üzerinde durularak varılacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, eksik inceleme ve hatalı değerlendirmeye yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir..." Yargıtay 23. HD, E. 2012/1806, K. 2012/4187, T. 14.06.2012. Kazancı Hukuk: www.kazanci.com.

⁷³ İflâsın evrenselliği ilkesi ülkeden ülkeye farklılık arz etmektedir.

⁷⁴ Doktrinde ağırlıklı görüş iflâsın evrenselliği ilkesini kabul etmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz: Seviğ, s. 216; Belgesay, M. Reşit (1953), İcra ve İflâs Hukuku, C. 2, B. 2, Ankara, s. 70; Berki, s. 364 vd.

⁷⁵ Güneysu-Güngör, s. 185.

⁷⁶ Söz konusu ifadeler 5718 sayılı MÖHUK'ün 50 ilâ 60. madde hükümlerine tekabül etmektedir.

kararına Türkiye’de etki tanınması istenebilir...” ifadesinden Türk hukukunda iflâsın evrenselliği ilkesinin kabul edildiği düşünülebilir⁷⁷. Ayrıca İİK md. 184 de iflâsın evrenselliği ilkesini desteklemektedir. Buna göre iflâs açıldığı zamanda müflisin haczi kabil bütün malları, *hangi yerde bulunursa bulunsun* bir masa teşkil eder ve alacakların ödenmesi amacıyla tahsil olunur. Madde hükmünde ifade edilen “*hangi yerde bulunursa bulunsun*” ifadesi, kanaatimizce, iflâsın evrenselliği ilkesine de delil teşkil etmektedir⁷⁸. Bu nedenle iflâsın mülkiliği ilkesi doğrudan uygulama alanı bulmadan, iflâsın evrenselliği ilkesi çerçevesinde yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizi önünde bir engel bulunmamaktadır⁷⁹.

İkinci olarak yabancı mahkeme tarafından verilen iflâs kararının tenfizi yönünde kamu düzeni engeli kriteri geniş düşünülmelidir. Bilindiği üzere kamu düzeninin objektifliği ve sınırları doktrinde etraflıca tartışılmaktadır⁸⁰. Yabancı hukukun veya yabancı hukuk hükmünün Türkiye’de tatbik edilmesi halinde tahammül edilemez sonuçlar meydana geliyor ise yabancı hukukun kamu düzenini açıkça ihlal ettiği savunması yapılabilir. Kanaatimizce yabancı mahkemelerce verilen iflâs kararlarının tenfizi Türk kamu düzenini açıktan ihlal edici nitelikte görülmemelidir. Yargıtay’ın yerleşmiş içtihatlarında özellikle zamanaşımı, evlat edinme, vesayet, velayet, faiz, kıdem tazminatı gibi konular Türk kamu düzeni sayılmıştır⁸¹. Gerek kamu düzeninin açıktan ihlâli olmayan bir durum olması gerekse de Yargıtay uygulamalarında yabancı mahkemelerce verilen iflâs kararları hakkında açıktan bir kamu düzeni ihlali görülmemesi, iflâs kararlarının Türk kamu düzenini ihlâl edici nitelik arz etmediğini göstermektedir. Bu açıdan Türk hukukunda iflâsa tâbi olmayan kişiler hakkında iflâs istenmesi, iflâsın evrenselliği ve mülkiliği

⁷⁷ Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, E. 2000/6226, K. 2001/1617, T. 1.3.2001.

⁷⁸ Aynı yönde görüş için bkz: **Göger**, İflâs, s. 320.

⁷⁹ Üstündağ, Türk hukukunda, İsviçre hukukunda olduğu gibi iflâsın evrenselliği ilkesinin kabul edildiğini; ancak, bu evrensellik ve teklîğin, doğrudan iflâs eden kişinin yurt dışındaki mal ve haklarını kapsamadığını, müflisin yurt dışındaki mallarının, Türkiye’de açılan iflâsa konu olabilmesi için Türkiye ile iflâs eden borçlunun mallarının bulunduğu ülke arasında antlaşma yapılması gerektiğini ifade etmektedir. **Üstündağ**, s.22 vd.

⁸⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz: **Şanlı/Ataman-Figenmeşe/Esen**, s. 68; **Çelikel/Erdem**, s. 148 vd.

⁸¹ **Şanlı/Ataman-Figenmeşe/Esen**, s. 78 vd.

prensibi gibi konulara dayanılarak kamu düzeninin ihlâl edildiği ve tenfiz istemi yapılamayacağı düşünülmemelidir⁸².

2. Tenfiz Edilen İflâs Kararı Sonrası Yapılması Gerekenler

İflâs hukukunda evrensellik ilkesinin, Türk hukukunda kabul edileceğini ve bu çerçevede yabancı mahkemeler tarafından verilmiş olunan iflâs kararlarının Türkiye’de tenfiz edilmesinin kabulü sonrasında, tenfiz sonrası işlemlerin ne şekilde olacağı da önem arz etmektedir. Türk hukukunda yabancı mahkemelerce verilmiş olan iflâs kararlarının tenfiz edilmesi hakkında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumun sonucu olarak da tenfiz ve tenfiz sonrası işlemlerin ne şekilde yapılacağı belirsizlik arz etmektedir⁸³.

Bilindiği üzere, tenfiz kararının verilmesi ile yabancı devlet mahkemesinde verilen ilam niteliğindeki kararların etkileri Türk hukukuna taşınacaktır. Bu kararın Türk hukukunda etki doğurması için usulüne uygun olarak tenfiz edilmesi gereklidir. Öncelikle belirtilmelidir ki, yabancı mahkeme tarafından verilmiş olunan iflâs kararı, Türkiye’de tenfiz edilirken, MÖHUK md. 51’de belirtilen tenfiz kararları için genel yetkili mahkeme kuralı dikkate alınmalıdır. Buna göre yabancı mahkemeden alınmış bulunan iflâs kararı, kendisine karşı tenfiz istenen iflâs borçlusunun Türkiye’deki yerleşim yeri, yoksa sâkin olduğu yer mahkemesinden, Türkiye’de yerleşim yeri veya sâkin olduğu bir yer mevcut değilse Ankara, İstanbul veya İzmir mahkemelerinden birinden istenecektir.

İflâs müessesesi, özellik arz eden bir işlemler birliği olduğuna göre tenfiz kararının alınması sonrasında iflâs kararının uygulanması hakkında işlemler sona ermemektedir. Tenfiz kararı sonrası, İİK’nda belirtilen iflâs usul kuralları uygulanacaktır. Buna göre iflâs masasının oluşturulması, iflâs idaresinin seçilmesi gibi iflâs usul hukuku müesseseleri devreye girecektir. İİK’nda akdi ve fiili karşılıklılık sonrasında yabancı iflâs kararlarının ve iflâs

⁸² Aynı yönde görüş için bkz: **Güneysu-Güngör**, s. 181 vd.

⁸³ Doktrinde Kuru, iflâs kararı verilen mahkemenin bulunduğu ülke ile Türkiye arasında akdi veya fiili karşılıklılık bulunması halinde, yabancı iflâs kararlarının tenfizinde Türk hukukunda belirtilen hukuki sonuçların geçerli olacağını belirtmektedir. **Kuru**, İflâs ve Konkordato, s. 548 vd.

idarelerinin yetkilerinin tanınması gibi bir husus düzenlenmemesinden hareketle, İİK'nda belirtilen iflâs prosedürlerinin uygulanması gerekecektir. Bu çerçevede borçlunun Türkiye'de muamele merkezi bulunmadığı sadece mal ve hakları bulunduğu için mal ve haklarının bulunduğu yer iflâs dairesinde⁸⁴ yeni bir iflâs masası oluşturulması gereklidir⁸⁵. İflâs konusu, devletlerin cebri icra yetkilerini doğrudan kullandıkları bir alan olması nedeniyle, iflâs masası kurulması da iflâsın Türkiye'de açılmasının bir sonucu olarak hüküm ifade edecektir⁸⁶. İİK'na göre iflâs kararı sonrasında müflisin Türkiye'de bulunan mal ve hakları iflâs masasına kaydedilmesi gerekecektir.

Tenfiz kararı sonrasında iflâs masası oluşturulması sonrasında yapılacak olan ikinci iş yeni bir iflâs idaresi seçilmesidir. Türk hukukunda yabancı iflâs idaresinin yetkilerinin fiili olarak geçerli kabul edilmesi kamu düzeni devletin cebri icra yetkisine dayanan egemenlik haklarını ihlal etmektedir⁸⁷. Seçilecek olan iflâs idaresi, borçlunun alacaklılarından teşekkül edecektir. Bu kişilerin Türk vatandaşı veya yabancı kişilerden olmasında bir mahsur bulunmamaktadır⁸⁸.

Yabancı mahkeme kararının Türkiye'de tenfizi sonrasında özellik arz eden bir diğer durum ise İİK'nda yer alan iflâs düzenlemelerinin bir sonucu olarak borçlunun taraf olduğu dava ve takiplerin düşmesi ve borçlunun tasarruf yetkilerinin kısıtlanmasıdır. İflâsın Türkiye'de tenfizi sonrasında, iflâsın Türkiye'de açılmış sayılacağı sonucu olarak İİK md. 194'te belirtildiği üzere borçlunun taraf olduğu hukuk davaları düşecek, yapılan takipler de sona erecektir⁸⁹. Yine İİK'nda yer alan iflâs düzenlemeleri ışığında borçlu-

⁸⁴ Kanaatimizce yetkili iflâs dairesinin borçlunun muamele merkezinde olması kurulu md. 154 hükmüne paralellik arz etmektedir. Bunun yanında, borçlunun Türkiye'de sadece mal ve hakları mevcut olup; bir muamele merkezi bulunmuyor olabilir. Bu durumda borçlunun mal ve haklarının bulunduğu yer iflâs dairesinde, iflâs masasının kurulmasında bir sorun bulunmamaktadır. Söz konusu hâl, md. 154'ün konuluş amacı olan, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yerde mal ve haklarının en iyi bilineceği düşüncesine de aykırılık teşkil etmemektedir.

⁸⁵ **Güneysu-Güngör**, s. 189.

⁸⁶ **Güneysu-Güngör**, s. 189.

⁸⁷ Söz konusu durum ayrıntıları daha önce verilmiş olan Yargıtay'ın 19.6.1969 tarihli kararında belirtilmiştir. Bkz. yukarıda dipnot 65.

⁸⁸ **Güneysu-Güngör**, s. 189.

⁸⁹ Kuru'ya göre tenfiz talebi ile birlikte borçlunu taraf olduğu davalar ve borçluya karşı devam etmekte olan haciz yoluyla yapılan takipler ile teminat gösterilmesine ilişkin

nun tasarruf yetkisi kısıtlanacaktır. Borçlunun tasarruf yetkisinin kısıtlanması konusu, aynı haklara ilişkin bir konu olması nedeniyle, borçlunun mallarının bulunduğu yer hukukuna göre belirlenecektir. Bu açıdan kısıtlamaların hangi andan itibaren hüküm ifade edeceği meselesi malların bulunduğu yer olan Türk hukukuna göre çözüme kavuşturulacaktır⁹⁰.

SONUÇ

Bu çalışmada var olan bir durumun açıklanması ile birlikte, olması istenen bir hukuki durum da ifade edilmiştir. İİK md. 154 ve doktrin iflâs kararı verecek mahkemeyi münhasır yetkili mahkeme olarak nitelendirmektedir. Münhasır yetkili mahkeme nitelendirmesi sonrasında, iflâs kararı verme yetkisi ilgili devletlerde olduğu gibi; başka yabancı ülkelerde alınan iflâs kararlarının da tenfiz yoluyla işleme konulması mümkün görülmemektedir. Ancak, ticari hayatın genişlemesi sonrasında iflâs kararlarının da farklı ülkelerde geçerli hale getirilmesi, iflâs hukukunda var olan alacaklıların eşitliği ve İİK md. 184 ifadesinden yola çıkılarak Türk hukukunda var olduğu tespit edilen iflâsın evrenselliği prensiplerinin gereğidir. Ayrıca Yargıtay içtihatlarına da kısmen yansımış bulunan ve MÖHUK'te belirtilen tenfiz şartlarının sağlanması halinde yabancı mahkemeler tarafından verilmiş bulunan iflâs kararlarının Türkiye'de tenfiz edilmesi, iflâs hukukunda alacaklıların menfaatini koruma amacına ve hakkaniyete uygun düşecektir. Öte yandan yine İİK md. 154/1 ifadesinde yer alan tarafların icra dairesinin yetkisi hakkında yetki sözleşmesi yapabilecekleri hükmü, yargı yeri belirlenen icra dairesinin, borçlunun olası iflâsı halinde iflâs mahkemesi olarak yetki kazanması iflâs mahkemesi ile iflâs dairesinin yerlerinin farklılığına yol açacaktır. Bu farklılık, iflâs hukukundan beklenen ve tüm alacaklılar ile üçüncü kişilerin menfaatlerinin korunmasını amacının dışına çıkılmasına sebebiyet vermektedir. Bu nedendir ki, söz konusu hükmün iflâs dairelerini kapsamayacak şekilde düzenlenmesi önerilmektedir.

talepler duracaktır. Söz konusu işlemler ancak tenfiz kararı sonrasında kesinleşecektir.

Kuru, İflâs ve Konkordato, s. 194.

⁹⁰ **Güneysu-Güngör**, s. 191.

Kaynakça

- Altuğ**, Yılmaz (1973), Devletler Özel Hukukunda İflâs (İflâs), Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, C. 10, S. 6 İstanbul.
- Altuğ**, Yılmaz (1979), Devletler Özel Hukukunda Yargı Yetkisi, İstanbul.
- Arat**, Tuğrul (1964), Yabancı İllâmların Tanınması ve Tenfizi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 4.
- Arat**, Tuğrul (1970), Ticaret Şirketlerinin Tâbiyeti, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Arkan**, Sabih (2012), Ticari İşletme Hukuku, 16. Baskı, Banka ve Ticaret Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- Aşık**, İbrahim (2011), Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Yetki Sözleşmesi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 97, Ankara.
- Aybay**, Rona/**Dardağan**, Esra (2001), Yasaların Uluslararası Düzeyde Çatışması, İstanbul.
- Belgesay**, M. Reşit (1953), İcra ve İflâs Hukuku, C. 2, B. 2, Ankara.
- Berki**, O. Fazıl (1961), Devletler Hususi Hukuku, C. 2, B. 4, Ankara.
- Berkin**, Necmettin (1972), İflâs Hukuku Dersleri, 4. Baskı, İstanbul.
- Bolayır**, Nur (2009), Medeni Usul Hukukunda Yetki Sözleşmeleri, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Campbell**, D. (1992), International Corporate Insolvency, London.
- Çelikel**, Aysel/**Erdem**, B. Bahadır (2012), Milletlerarası Özel Hukuk, Beta Yayıncılık, 12. Baskı, İstanbul.
- Donay**, Süheyl (1969), Devletler Hususi Hukukunda Şirketin Tâbiyeti Meselesi, BATİDER, C. 5, S. 2, Ankara.
- Ekşi**, Nuray (1996), Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Erkan**, Mustafa (2012), Bir Tabu: Taşınmazlarda Münhasır Yetkili Mahkeme Sorunu, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 20, S. 1, Konya.

- Erman, E. Sabri** (1967), Kambiyo Senetlerine Müstenit İflâs, Adalet Dergisi, S. 7-10.
- Esen, Emre** (2002), Türk Hukukunda Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında Münhasır Yetki Kavramı, Ergin Nomer'e Armağan-Milletlerarası Hukuk ve Özel Hukuk Bülteni, C. 22, İstanbul.
- Göger, Erdoğan** (1971), İflâs Alanındaki Kanunlar İhtilafı (İflâs), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, C. 6, S. 2, Ankara.
- Göger, Erdoğan** (1973), Kanunlar İhtilâfî İçtihatları Açısından Bağlama Kuralları, Ankara.
- Göger, Erdoğan** (1975), Devletler Hususi Hukuku (DHH), Ankara.
- Gönen, Eriş** (1991), Uygulamalı İflâs ve Konkordato Hukuku, Ankara.
- Güneysu-Güngör, Gülin** (1997), Devletler Özel Hukukunda İflâs, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Kuru, Baki** (1970), İflâs Takibi ve Davalarında Yetki Kaideleri, İmren Öktem'e Armağan, Ankara.
- Kuru, Baki** (1988), İflâs ve Konkordato Hukuku, Alfa Basım ve Dağıtım, Ankara.
- Kuru, Baki** (2013), İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı (İcra ve İflâs), Adalet Yayınları, Genişletilmiş İkinci Baskı, Ankara.
- Nomer, Ergin** (2011), Milletlerarası İflâsta Yetki Sözleşmesi, İstanbul Barosu Dergisi, C. 85, S. 6, İstanbul.
- Nomer, Ergin** (2013), Devletler Hususi Hukuku, Beta Yayınevi, 20. Baskı, İstanbul.
- Özkan, Hasan** (2014), İflâs, İflâs Davası, İflâs İdaresi, İflâsın Ertelenmesi, Legal Yayıncılık, İstanbul.
- Pekcanitez, Hakan/Atalay, Oğuz/Sungurtekin-Özkan, Meral/Özekes, Muhammet** (2013), İcra ve İflâs Hukuku, Yetkin Kitapevi, 11. Baskı, Ankara.
- Postacıoğlu, E. İlhan** (1978), İflâs Hukuku İlkeleri, İstanbul.

- Sakmar**, Ata (1982), *Yabancı İlâmların Türkiye'deki Sonuçları*, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- Sargın**, Figen (1996), *Milletlerarası Usul Hukukunda Yetki Antlaşmaları*, Yetkin Yayıncılık, Ankara.
- Seviğ**, V. Raşit (1957), *Hukuki ve Ticari Konularda Kanunlar İhtilafı*, İstanbul.
- Şanlı**, Cemal (2002), *Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları*, Beta Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul.
- Şanlı**, Cemal/**Ataman-Figenmeşe**, İnci/**Esen**, Emre (2013), *Devletler Özel Hukuku*, Vedat Kitapevi, İstanbul.
- Tekinalp**, Gülören (2000), *Milletlerarası Özel Hukukta Ortaklıkların Merkezi Kriteri AT Hukuku ve MÖHUK (Ortaklıkların Merkezi)*, İstanbul: Aysel Çelikel'e Armağan, MHB. C. XIX, S. 1-2.
- Tiryakioğlu**, Bilgin (1996), *Yabancı Boşanma Kararlarının Türkiye'de Tanınması ve Tenfizi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 501.
- Üstündağ**, Saim (2009), *İflâs Hukuku*, Gözden Geçirilmiş ve Yenilenmiş, 8. Bası, İstanbul.
- Yılmaz**, Ejder (2004), *4949 ve 5092 Sayılı Kanunlarla İflâs Hükümlerinde Yapılan Değişiklikler*.